קהילות

איגוד עמלי התורה ירושלים

בס"ד • גליון י"א • אדר התשפ"א • 0799-444-971 • a0799444971@gmail.com

מפי רבותינו

הגאון הגדול רבי יהודה צארום שליט"א • גאב"ד חניכי הישיבות

בגדרי מצות מתנות לאביונים והנפק"מ למעשה

מצינו שמונה גדרים במצות מתנות לאביונים, **א.** מצוה בפנ"ע ומצות הפורים (ואינה בגדרי צדקה) וכדכתב הריטב"א דהינה מדין שמחה. (וניראה שחלק גדול ממשלוחי המנות שנותן לת"ח הלומדים תורה מעני' אין משום עניים) יתן לשם מתנות לאביונים, ויקיים בזה בנוסף גם את דברי הרמב"ם שכתב שמוטב להרבות במתנות לאביונים ממשלוח מנות). **ב.** מצות צדקה שבצטיונו כל השנה אלא דנקבע לחיוב גמור מדברי קבלה לקיים את מצות הצדקה של כל השנה ביום הפורים. וכדכתב התרוג' עה"פ ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים -"ולשדרא דזרע אינש לחבריה, ומעלא דצדקתא מתנן דחשיכי". ומבואר דתרי מילי נינהו, ד'משלוח מנות' הוי 'דורון' אנש לחבריה, ו'מתנות לאביונים' הוו 'מעלה דצדקתא', (מתנן דחשיכי מתנן דמסכני', תרג' ירושלמי) והיינו דאותם המתנות הניתנים לאביונים דין ותורת 'צדקה' עלייהו. ובמהר"ל (אסתר ט) נראה שמצות זו יסודה בצדקה, והכת"ס (סי' קל"ט) כתב דהמהרי"ל פשיטא לי' דמתנות לאביונים היא מצות צדקה ככל צדקה.

ג. מצוה בפנ"ע ובגדרי צדקה. **ד.** מצוה בפנ"ע ומקיים בה גם צדקה. **ה.** מצוה בפנ"ע ואינו מקיים בה גם צדקה. **ו.** מצוה בפנ"ע ובגדרי מתנות עניים (רד"א פ"ט מהל' מתנות עניים ונפק"מ אם אין לו צורך דצדקה אינה אלא די מחסורו אשר יחסר לו, ולא דמי לליקט שכהה ופאה ומתנות עניים שזה ממין עניים, וכיון שהוא עני יכול ליטלו אע"פ שא"צ לו כלל ומתנות לאביונים אפשר דדינה כמתנות עניים). **ז.** מצוה בפנ"ע ובגדרי מתנות בהונה (הלק"ט (סי' ל"ט) כתב שכשם שמתנות בהונה אפילו נתן לכמה כהנים יצא, אף לגבי מתנות לאביונים אם נותן שיעור שתי מתנות לאביון אחד יצא. אלא דלכתחילה לא יהיה כהה"א (דעירובין סה.) לשגר כל מתנותיו לאדם אחד, ע"ש. ולכאורה צ"ב דהא הכא קפיד קרא שיתן לשני אביונים, ולא די לאביון אחד. ונפק"מ לתת לקטן משום שאביון הוא התאב לכל דבר וקטן שאין לו דעת להיות תאב, ולא מהני. והבית עובד (דף קצו) כתב שגם הנותן לאביון קטן מהני, שהרי כתב הפר"ח (מים חיים סי' ד') שהמזכה לכהן קטן אחד מכ"ד מתנות כהונה, מהני. ויש דכתבו לשטלת לקטן שאינו יוצא משום דכתיב ועָנו דמשמע גדול, וקטן הנותן מתנל"א לקטן נראה דלכו"ע מקרי רעה, אף דלכשיגדל לא יצא בכה"ג, וגם ליכא למיסרך דחבריו יגדלו יחד עמו ורע"י).

ח. מצוה בפנ"ע (כמשלוח מנות) ומשום פרסומי ניסא. (הרא"ש (על המס' ריש הלכות מגילה) ולפ"ז א"ש שיטת הסדר היום (הל' פורים) שאפי' לגוים הפושטים את ידם ביום הזה יתן להם 'וידעו כי ה' אלוקינו עמנו בכל קראנו אליו והוא הפודה והגואל ומציל אותנו וכו' ומאידך במשנ"ב (ס"ק י') דבעיר שלא הורגלו עדיין בכך, הנותן פרוטה לעכו"ם גדול לעניים).

והנפק"מ, א. אי מכוין לשם צדקה 'נתן תתן ופתוח תפתח' (בית חיים) או צריך כוונה למצות מתנות לאביונים או שגיחם (נהורא השלום) וכתב המשנ"ב ודעיין בפמ"ג שכתב דצריך סעודת פורים ומתנות לאביונים ומשלוח מנות אפשר דצריך כוונה על זה לשם מצוה. ויל"ע והא הפמ"ג לא כתב בלשון אפשר עיי"ש. וי"ל דכבר ד'דרכים. ואכתי י"ל דמשום מצוות צריכות כוונה סגי לכוין לשם מצוה, ואינו צריך לכלול בכוונתו משום איזה מצוה נותן צדקה ופליגי בתראי בזה.

ב. אי אית להו דינא ד'עניי עירך קודמין, וכל דיני קדימה. **ג.** הנותן מתנות לאביונים באדר א' אם חוזרים לנותן דאפשר דאף דלא יצא אין חייב להחזיר. ונראה דאם הוי ממצות הפורים הרי הנתינה הייתה בטעות, ואם הינה מצוות הצדקה הרי דיש להסתפק דהרי קיים עיקרה של המצוה מצות צדקה. **ד.** יל"ע אם המעלה שנאמרה במצות צדקה שהעני אינו יודע שקיבל ישנה גם

במתנות לאביונים, וכגון שהניח לו הכסף בבית, והאביון חושב שהכסף שלו, או מי שרוצה ליתן מתנות לאביונים ומחשש שהאביון יתבייש, ושולח לו כמשלוח מנות, וכוונתו למתנות לאביונים.

ה. הנותנים מתנות או שולחים מנות בלא ידיעת הנותן אי נימא דחזינ מתנל"א הוא מדין צדקה א"כ י"ל דבמשלוח מנות שזה להרבות שמחה ורעות בעינן שהנותן ידע, אבל במתנות לאביונים דהעיקר שהשני יקבל לא בעינן שיהא בידיעתו. ומאידך לשיטת הריטב"א (הב"ח הפמ"ג) דגם מתנות לאביונים גדרה להרבות השמחה הרי דה"ה במתנות לאביונים (ועי' עהוה"ש (סי' תרצ"ו ס"ק ג)

ו. כשהעני אינו יודע ממי קיבל אם הוי מעלה במתנות לאביונים כבמצות צדקה או להיפך בבעינן שהעני ידע והוא מהל' מתנה (ועי' בגליוני הש"ס שבת י"). **ז.** בן י"ד נתן מתנות לאביונים לבן ט"ו או להיפך אם נימא דמצות מתנות לאביונים עיקרה מצות צדקה אפשר דלא דמי משלוח מנות, דאף אם משלוח מנות תלי' נמי במקבל, מ"מ הכא דהוי מצות צדקה הרי דשפיר נתן צדקה. אולם אם מתנות לאביונים ממצוות הפורים י"ל דהוי כמשלוח מנות. **ח.** בהא דהמשנ"ב לא העתיק מהפמ"ג והח"א דיכוין בשהחיינו ג"כ על מתנות לאביונים. איברא דהשל"ה והמג"א השמיטו ג"כ, ואפשר דס"ל דלא שייך כלל לכוין על מתנל"א בברכת שהחיינו מדהוא ענין של צדקה ומאי שייך לומר ע"ז שהחיינו לתת לעניים הגם שהוא מצות היום. ולפי"ז אפשר לקיים מתנל"א אף קודם המגילה. **ט.** עני המתפרנס מהצדקה במתנות לאביונים דלהכ"ח חייב, ולהפר"ח פטור דהוי צדקה. **י.** אם שיעור מאכל אדם (פת או פעורה, זרע יעקב) או שיעור של מתנה (פרוסה, ריטב"א) או שיעור של נתינה (מהרש"א מגילה ז:)

יא. מתנות לאביונים לעני או לאביון וכדכתב המקור חיים ידקדק לשלוח לעניים מרודים ומופלגים הנקראים אביונים. ומאידך הערוה"ש ס"ק דמתנות לאביונים אינו בגדרי הצדקה אלא מצוה ממצות הפורים. **יב.** אם בעינן דמתנות לאביונים משל הנותן וכשנותן לעני או לגבאי עבור אשתו ובניו יזכה בכסף עבור בני ביתו, קודם שיתנם לעני (ואין צורך לפרט לגבאי מי הם, אלא יכוין לזכות עבור מי שבדעת המקנה), וצריך שבני הבית ידעו עתד לפני שהגבאי נותן לעני, שכספם ינתן לעני. או דילמא לא.

יג. קטן שהגיע לחינוך אביו חייב לחנכו במצות מתנות לאביונים, דהפמ"ג (סי' תרצ"ה א"א ס"ק י"ד) כתב ויראה דקטנים מחנכים בכל חינוך אף בדרבנן, וא"כ לכאורה ה"ה מתנות לאביונים. מאידך המשנ"ב לא העתיקו. איברא די"ל דס"ל כהא"א דכתב דקטנים אין חרושיין במתנות לאביונים כיון שאין להם ע"פ הרוב מעות שלהם. ואכתי י"ל דאפשר גם במידי דמאכל. ולפי"ז מבואר דהמשנ"ב ס"ל דמצוות מתנות לאביונים הינה מצוות צדקה (ולשיטתו שהשמיט גריס) וע"כ לא הביא את הפמ"ג ומשום דס"ל דכיון דאין להם מעות לא מחויבים לחנכן ועי'. ובאורחות רבינו דאביו לא נתן לו אלא לקח לבד ברשותו לקיים מצוה זו.

יד. כשאין לו אפשרות לתת ב' מתנות לב' אביונים בבוקר יום הפורים, אך יש לו אפשרות לתת לאביון אחד בשחרית ולאביון השני בהמשך היום, האם איכא מעלייתא דזריזין מקדימין למצוות לתת לאחד אביון בשחרית. **טו.** כשמסרב העני לקבל מתנות האביונים ושאני מפשלוח מנות שז. אם במשלוח מנות לעני יכול לצאת גם ידי מתנות לאביונים (עי' גליון רע"א (סי' תרצ"ה) ובביא טו"א).

יז. ונפק"מ נמי לחידושו של הטו"א דכתב ואינו ראוי לקיים ב' מצות הללו אלא ע"י ג' בני אדם, ב' מהן אביונים וא' בין עשיר ובין אביון. ושם הוסיף וכתב וא"א לעולם שיקיים ב' מצות הללו אלא ע"י ג' בני אדם אבל ע"י ב' לא.

יח. שלח שליח ליתן מתנה לאביון, ואינו יודע למי נתן, ועכשיו רוצה ליתן מתנה לאביון שני, פעמים דיש לו (במציאות של היום) לחוש שמא האביון השני הוא האביון הראשון שכבר נתן לו. ועי' בזיר (י"א ב). ומרן הקהילות יעקב הקפיד לכתחילה שלא ליתן שתי המתנות לגבאי צדקה אחד עבור שני עניים, מחשש שהכסף שלו יגיע לבסוף רק לעני אחד, אלא נתן לשני גבאי צדקה. מאידך אמר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שמעיקר הדין יוצאים גם כשנותן לגבאי אחד עבור כמה עניים.

יט. בסידור הר"ש כתב שצדקה היא מצות עשה וראוי לעשותה מעומד. ואם מתל"א ממצות צדקה הרי דעושה מעומד. כ. כשאין העני מוכן לקבל המתנות אם חל עליו חיוב בגלל משחשבתו.

**נט"ש בהא דכתב הפמ"ג אי משלוח מנות קודם או מתנות לאביונים קודם יבואר אי"ה בסימן תרצ"ד וסימן תרצ"ה. ורבים תמהו דבסימנים אלו לא כתב הפמ"ג כלל מזה. ונראה דאין כוונתו שיכתובו ע"ז בסימנים אלו, אלא "יבואר אי"ה בסי' תרצ"ד תרצ"ה" כלומר כמו שעמד ע"כ הב"י דהטור הקדים בסדר הסימנים מתנות לאביונים למשלוח מנות, ומשלוח מנות איש לרעהו (סי' תרצ"ד) ומתנות לאביונים (סי' תרצ"ה), והכי סידר סימניו בשו"ע, ודלא כסדרא דקרא.

מאורי האומה

רבינו יום טוב (מהרי"ט) אלגאזי • ב' אדר א' תקס"ב

רבנו נולד בשנת תפ"ז באזמיר לאביו הגדול **רבינו ישראל יעקב אלגאזי זצוק"ל**. בילדותו עלה עם אביו לירושלים, ושם כיהן אביו כראשון לציון. הוא למד תורה אצל אביו, וכן למד בישיבת **בית יעקב פיריירה** אצל **רבי יונה נבון** (בעל ה"נחפה בכסף") ו**בישיבת בית אל** אצל רבינו **הרש"ש** שנחשב לגדול המקובלים בדורו.

רבנו נודע מגיל צעיר כעילוי וגאון בתורה אשר הפליא את כל לומדי בית המדרש בסברות חדות כתער ובלמדנות מופלאה ומופלגת, והתמדתו הנוראה הייתה לשם דבר. מעידים על רבינו כי כבר בצעירותו היו נהירים לו שבילי התלמוד כשבילי דנהרדעא, ובגיל צעיר רכש בקיאות מעמיקה בכל תורת הנגלה.

רבינו החזיק בקשר קרוב עם **רבינו החיד"א** שהיה מבוגר ממנו בשלוש שנים. כבר בשנת תקי"ח נמנה על חכמי ישיבת "**נוה שלום**" בירושלים, והשתייך לחברת "**אהבת שלום**" אשר בראשה עמד הרש"ש. באותה תקופה התמנה רבנו לתפקיד חבר בית הדין הגדול שבירושלים, והיה ממנהיגיה של הקהילה הספרדית בעיר.

בשנים **תק"ל - תקל"ה** יצא יחד עם רבי יעקב חזן רפאל משה בולה, מונה רבינו לתפקיד **הראשון לציון** בהיותו כשד"ר באירופה, ובחזרתו ארצה הוענק לו אפריקה. כמו כן שלחו איגרות לבקשת עזרה מיהודי ניו יורק. במסגרת מסעם עזרו לקהילות שונות בהנהגה והלכה, הסמיכו רבנים, נתנו הסכמות לספרות תורנית מגוונת ופעלו כשד"רים רבים אחרים לחיזוק הקהילות וזיקתם ליישוב היהודי בארץ.

במהלך שליחותם מצאו **כתב יד של הרמב"ן** על הלכות בכורות, נדרים, חלה ועוד, עליו כתב ר' יום טוב את חיבורו "הלכות יום טוב", על חיבור זה כתב **החתם סופר** אשר גם נפגש עם רבינו בשנת תקל"ד: "כי מיום חיבור המשנה למלך לא נראה כחיבור הזה". בנוסף מצא רבנו כתבי-יד נוספים של גדולי ישראל, ביניהם כתב היד של הספר "יד רמה" **לרבינו מאיר בן טודרוס הלוי אבולעפיה** על מסכת בבא בתרא שנדפס לראשונה בסלוניקי בשנת תק"ן על פי עותק זה.

בשנת תקל"ג, לאחר פטירת חמיו (בזיווג שני) רבי רפאל משה בולה, מונה רבינו לתפקיד **הראשון לציון** בהיותו כשד"ר באירופה, ובחזרתו הוענק לו התואר מחדש.

ציונו של רבינו מהרי"ט אלגאזי בהר הזיתים

בשנת תקל"ז, אחר פטירת הרש"ש התמנה רבינו **לראשות ישיבת המקובלים בית אל** ושימש בתפקיד זה עד פטירתו בתקס"ב. בזמנו נוסדו בירושלים הישיבות "יפאר עניינים", ישיבת "נווה שלום", ישיבת "חסד לאברהם" וישיבת "דמשק אליעזר".

בשנת תקנ"ח, החל מסע נפוליאון בארץ ישראל אשר בעקבותיו היו יהודי ירושלים נתונים בסכנה מצד הערבים אשר חשדו בהם כי הם נוטים לטובת הצרפתים, במיוחד לאחר שנפוליאון פרסם שבכוונתו להחזיר ליהודים את ארץ ישראל.

יהודי ירושלים כולה בראשות רבינו התכנסו בכותל המערבי ולצערת זעקה נגד המולחמה, וכדרכו שלום הציעו לערבים את התנדבותם לבצר ולחזק את חומות העיר והגנותיה. פעולות אלה הרגיעו את המתח שהיה מופנה נגדם. ברם, בעקבות המלחמה שררו בארץ רעב ומגפות ובשל כך נאלץ רבינו לצאת כשד"ר לאסוף כספים למען הקהילה, וזאת למרות גילו, שליחותו זו לחו"ל ארכה כשנה.

ב'בב' באדר א' תקס"ב, לפני 219 שנה, נפטר רבינו בהגיעו לגיל ע"ה שנים, ונקבר בבית הקברות בהר הזיתים בירושלים, ליד קברו של אביו וקברו של רבינו הרש"ש.

חיבוריו של רבינו הם:

• **"הלכות יום טוב"** - פירוש על הלכות בכורות וחלה של הרמב"ן. נדפס ברוב מהדורות הרי"ף שבסוף התלמוד מאז שנת תקצ"ו, בלי שם של החיבור כי אם בכותרת "רי"ט אלגאזי". שמו "הלכות יום טוב" מופיע במהדורה הראשונה, ליוורנו תקנ"ד. בדרך כלל נקרא ספר זה על שם מחברו, מהרי"ט אלגאזי.

• **"שמחת יום טוב"** - ספר שאלות ותשובות. חלק א' חלק ב'

• **"קדושת יום טוב"** - שאלות תשובות וחידושים.

• **"יום טוב דרבנן"** - ספר דרושים.

פירוש לתורה בשם "פירוש מהרי"ט", נדפס בתוך המהדורות הנפוצות של המקראות גדולות.

בנוסף, במסגרת תפקידו חתם על אגרות שליחות רבות, כתב הקדמות ונתן הסכמות לספרים רבים שכתבו חכמי ירושלים דאז.

מסורת אבותינו

הרה"ג רבי אסף טימור שליט"א

מנהג בני ספרד בכתיבת ספרי תורה ע"ג גווילי

בני ספרד לקהילותיהם נהגו לאורך הדורות לכתוב ספרי תורה ע"ג עור הגוויל. גווילי הוא עור השלם הכולל בו את שתי שכבות העור של ההמה: קלף ודוכסוסטוס. הגווילי מעובד באמצעות עפצים - חומר המופק מן העץ ומשמש לעיבוד עורות. הכתיבה ע"ג גווילי המעובד בעפצים, היא הכתיבה המהודרת לספרי תורה מדינא דגמרא והכרעת הפוסקים.

כתב הרמב"ן בשם רבנו חננאל (ב"ב י"ד) דמבואר בגמ' שספרו של משה רבינו היה כתוב על גויל בדווקא, וכן הסכים הרשב"א. והוסיף רבנו חננאל דאין מתירין לכתחילה לכתוב ספר תורה על קלף (-עור ללא דוכסוסטוס). כן מבואר ברש"י (גיטין יט ע"ב ד"ה אין מי מילין) שכל ספרי חז"ל היו כתובים על עור הגוויל. כן פסק מרן בשולחן ערוך יו"ד ס' רע"א ס"ג "כותבין ספר תורה על הגויל, והוא העור שלא נחלק, וכותבין בו במקום שער. ואם כתב ס"ת על הקלף, כשר". מאידך, ספר תורה אשר כבר נכתב על קלף הוא כשר בדיעבד לדעת מרן (הגר"א שם, שולחן גבוה שם ס"ק י"ט).

מלבד דינא דשו"ע יש הידורים נוספים במנהג כתיבת ספרי תורה על גוויל:

א. ידועה המחלוקת מהו הקלף. יש הסוברים שהוא החלק החיצוני של העור (תוס' ראש"י, ועוד)וכן פסק מרן (או"ח ס' ל"ב סע' ז), מ"מ יש הרבה ראשונים (רי"ף, ר"י מיגאש, רמב"ם, רמב"ן, רשב"א, ריטב"א ועוד) הסוברים שהקלף הוא חלק הפנימי (יש שעוררו שהקלפים כיום אינם קלף גם כפי דעת מרן). בכתיבת ספר תורה על עור הגווילי, יוצאים אליבא דכ"ע. הוא הדין לכתיבת מזוזות על עור הגווילי, כפי מנהג ספרד הקדום כפי שעיד הרא"ש (הלק"ט מזוזה ס' ז). אומנם, תפילין כשרים רק על קלף ולכן אין את העצה הנ"ל.

ב. מדינא דגמ' (ב"ב י"ד ע"א) ספר תורה חייב להיות "אוכזו כהיקפו", כלומר שגובה הספר יהיה שווה להיקפו בעודנו מגולגל. כתבו אחרונים שבעור הקלף כמעט בלתי אפשרי לכוון שאורכו יהיה כהיקפו, וכתשובת רבי (שם) "גויל שישה טפחים- קלף איני יודע". אולם, בגווילי ניתן בקלות ליישם הלכה זו, מחמת עוביו המשפיע על היקף הספר. אף על פי שדין זה אינו מעכב לפי חלק מהדעות, מ"מ מאחר ויש דעות הפוסלים(ע' ריטב"א שם, שו"ת רשב"ש ס' שכ"א), יש עדיפות לקרוא בעיבור בס"ת שאורכו כהיקפו(רשב"ש שם).

ג. בגמ' (מגילה י"ט) מבואר שעיבוד הכשר לס"ת הוא מלח קמח ועפצים. ברם כיום נוהגים לעבד בעיבוד סיד בלבד, כפי פסק מרן (או"ח ל"ב סע' ח) שגם עיבוד בשולחן ערוך (יו"ד ס' רע"א ס"ג) כותבין ספר תורה על הגויל, והוא העור שלא נחלק, וכותבין בו במקום שער. ואם כתב ס"ת על הקלף, כשר". מאידך, ספר תורה אשר כבר נכתב על קלף הוא כשר בדיעבד לדעת מרן (הגר"א שם, שולחן גבוה שם ס"ק י"ט).

מלבד דינא דשו"ע יש הידורים נוספים במנהג כתיבת ספרי תורה על גוויל:

א. ידועה המחלוקת מהו הקלף. יש הסוברים שהוא החלק החיצוני של העור (תוס' ראש"י, ועוד)וכן פסק מרן (או"ח ס' ל"ב סע' ז), מ"מ יש הרבה ראשונים (רי"ף, ר"י מיגאש, רמב"ם, רמב"ן, רשב"א, ריטב"א ועוד) הסוברים שהקלף הוא חלק הפנימי (יש שעוררו שהקלפים כיום אינם קלף גם כפי דעת מרן). בכתיבת ספר תורה על עור הגווילי, יוצאים אליבא דכ"ע. הוא הדין לכתיבת מזוזות על עור הגווילי, כפי מנהג ספרד הקדום כפי שעיד הרא"ש (הלק"ט מזוזה ס' ז). אומנם, תפילין כשרים רק על קלף ולכן אין את העצה הנ"ל.

ב. מדינא דגמ' (ב"ב י"ד ע"א) ספר תורה חייב להיות "אוכזו כהיקפו", כלומר שגובה הספר יהיה שווה להיקפו בעודנו מגולגל. כתבו אחרונים שבעור הקלף כמעט בלתי אפשרי לכוון שאורכו יהיה כהיקפו, וכתשובת רבי (שם) "גויל שישה טפחים- קלף איני יודע". אולם, בגווילי ניתן בקלות ליישם הלכה זו, מחמת עוביו המשפיע על היקף הספר. אף על פי שדין זה אינו מעכב לפי חלק מהדעות, מ"מ מאחר ויש דעות הפוסלים(ע' ריטב"א שם, שו"ת רשב"ש ס' שכ"א), יש עדיפות לקרוא בעיבור בס"ת שאורכו כהיקפו(רשב"ש שם).

ג. בגמ' (מגילה י"ט) מבואר שעיבוד הכשר לס"ת הוא מלח קמח ועפצים. ברם כיום נוהגים לעבד בעיבוד סיד בלבד, כפי פסק מרן (או"ח ל"ב סע' ח) שגם עיבוד בסיד כשר לס"ת. מ"מ יש הרבה גאונים וראשונים (רב שרירא גאון, רב האי גאון, רי"ף, רש"י, ר"י מיגאש, רמב"ם, חכמי נרבונא, וכן ביארו השלטי גיבורים, ב"ח, ערוך השולחן הגר"ז ועוד, בדעת הרמב"ם) הסוברים שרק העיבוד השלם - מליח קמיח ועפיץ, כשר לס"ת. עיבוד הגווילי יכול להיעשות אך רק בעיבוד הנ"ל, ולכן יש עדיפות לכתוב על גווילי ולהרוויח את כל הראשונים הנ"ל.

מבואר מכאן שכתיבת ספר תורה ומזוזה על עור הגווילי היא הדרך המהודרת לצאת יד"ח לכולי עלמא. לא בכדי, כל קהילות קודש ספרד ותימן הקפידו לכתוב על עור הגווילי דווקא, ובפרט ספרי תורה המקודשים של רבותינו האחרונים בדולי ספרד רבי משה זאברה, רבי יצחק אבוהב, רבי שלמה אוחנה, רבי עזריה פיגו, רבי יעקב חיים סופר בעל הכף החיים (אשר עדיין קוראים בו שבת בשבתו). כולם כתובים על עור הגווילי כפי מסורת חז"ל.

עלי ספר

בית מדרש לתפילה – גיליון א' // ביהמ"ד "נתיבות התפילה" ובשיתוף "איגוד עמלי התורה"

בשעטומ"צ הופיע ויצא לאור גיליון א' **"בית מדרש לתפילה"**, יצירת פאר מבית המדרש **"נתיבות התפילה"** בשיתוף עם **איגוד עמלי התורה**.

גיליון זה אשר אחריו יבואו רבים אי"ה, מטרתו לבא בשערי העבודה שבלב, להתבונן בסדריה ומערכותיה של תפילה ולחקור אחר ביאוריו וסודותיו של הספר העמוק ביותר - הסידור.

כבר נודע שמו לתהילה של הספר "מסכת של תפילה" בקרב יראי ה' וחושבי שמו. ספר זה קיבץ בצורה מסודרת להפליא את כל מדרשי חז"ל על סדר התפילה, בעריכה הדומה לדף גמרא - שלצד מדרשי חז"ל הובאו וקובצו דברי רבותינו הראשונים והאחרונים העוסקים במהות והגדרת חלקי ומבנה התפילה, שיצא לאור ע"י הרה"ג רבי **שמואל מאיר ריאחי** שליט"א ראש מכון 'סימנים'.

והנה לפני כשנתיים הוקם בבית מדרשנו כולל **"נתיבות התפילה"** בראשות מורינו **הגאון רבי אריה שרבאני שליט"א** בכולל זה עוסקים מידי שבוע בעיון והעמקה בסדרי ויסודות התפילה ע"פ הספר "מסכת של תפילה" ולומדים קטע אחר קטע בסדר התפילה כך שהגישה ללימוד הסידור היא מעמיקה ויסודית כדרך העיון בסוגיה סבוכה שבש"ס.

יוזמה ברוכה זו איגדה סביבה ת"ח מופלגים ומרביצי תורה אשר קבעו עיונם בסידור התפילה, להוציא משנה סדורה על כל מערכותיה סדריה וביאוריה.

בסדרי הלימוד - משך תקופה ארוכה זו - נתלבנו היטב מערכותיה של התפילה, כשתחילה עסקו בביאור דברי חז"ל והראשונים ז"ל שהובאו בספר "מסכת של תפילה" ועל כך נוספו ונבנו מערכות ומהלכים חדשים המבארים ביתר עומק את יסודות התפילה והמותה בכל חלק בתפילה, כך שסידור התפילה מקבל אור חדש ונפרש לעיני המעיין כיריעה אחת ארוכה הקושרת כל חלק בחלקו שלפניו ואחריו ביאור מעמיק, ובכל קטע מהלך ברור ומשנה סדורה להבנת תוכן הדברים, כמו כן נקבצו ובאו במשך הזמן הערות וציונים על סדר התפילה מבני החבורה שליט"א וכן עלו קושיות ותמיהות רבות שנותרו לעיונם של דורשי ה'.

באכסניה אחת הבאנו וקיבצנו מכל הנלמד בחבורה זו וקבענו אותך דבריהם ביחתו עיוני מיוחד "בית מדרש לתפילה", היוצא לאור כבר בימים אלה, קובץ זה מביא בפני שוחרי התורה והתפילה מעשה סדורה ועמוקה ביסודות התפילה ע"ס הסידור, ובו סודרו ונערכו במדורים מיוחדים המערכות, החידושים, ההערות והציונים שנתלבנו ע"י בני החבורה שליט"א. וכן קושיות ותמיהות שנשארו בצ"ע אותם אנו מביאים בפניכם לפלפל ולבאר לאמיתה של תורה. וכן נקבע בו מדור מיוחד העוסק בפנימיות התפילה ובו מאמרים מראש כולל ללומדי פנימיות התורה 'תפארת אליהו' הגה"צ רבי חיים יוסף לביא שליט"א מתלמידיו המובהקים של הגאון הרב משה שפירא זצוק"ל. כל זאת בקובץ "בית מדרש לתפילה" אשר יראה אור בע"ה מידי חודש בחודשו ויעלה על שולחנם של מבקשי דעת החפצים להעמיק עיונם בסידור התפילה.

קהילות הקודש

בחסדי שמיים: הצלחה רבה בבחירות למנהלים הקהילתיים

בס"ד ובחסדי שמיים מרובים, זכה ציבור עמלי התורה להצלחה מרובה בבחירות למנהלים הקהילתיים ברחבי העיר ירושלים.

המנהל הקהילתי אשר כידוע מהווה גוף מתווך בכל הנוגע לתקצוב העירייה לפרויקטים קהילתיים שונים, הינו נדבך חשוב בתפעול בתי כנסת וקהילות. במשך שנים רבות הועברו תקציבי עתק דרך המנהלים, אך ציבור עמלי התורה במקרים רבים לא זכה ליהנות מתקציבים אלו בשל חוסר נציגות במנהלים.

מקור התקציבים הוא כמובן מתשלומי הארנונה והמיסים של כלל תושבי העיר, ולפיכך דינו להנות את כלל הציבורים ללא הבדל, אך בפועל עד כה נבעו מחוסר הנציגות קשיים מרובים.

כעת בחסדי שמיים אחר ניהול מספר מערכות מורכבות בעיר זכה ציבור אנ"ש לייצוג הולם ברוב שכונות מגוריו.

שכונת בית וגן למשל, אשר מאגדת בתוכה מגוון קהילות, בשנים האחרונות גדלה והתרחבה, וכיום כ 65% מהתושבים הינם מעדות המזרח, ממגוון חוגי הספרדים, דרום אמריקאים, צרפתים, ועוד.

למרות זאת, מאז הקמת המנהל לפני כשמונה שנים, נכחו עד כה נציגים בעיקר מציבורים אחרים, ושלושה נציגים בלבד מהציבור הספרדי כולו, בתפקידים שוליים. מובן כי מציאות זו השליכה על אופן ניהול ותקצוב הקהילות בהתאם.

מצב זה נוצר בין היתר היות והמינהל הוקם בתהליך מינוי, ללא כל בחירות, ולכך לא היה ייצוג שווה הולם המותאם לאופי התושבים.

בהשתדלויות של גורמים שונים הכריזה העירייה על קיום בחירות למינהל, ואברכים נמרצים מקהילות איגוד עמלי התורה ומקהילות נוספות, ובהכוונת מורנו הגרש"י זעפראני שליט"א, טכסו עצה והחליטו כי כשרה השעה והעת לתת ייצוג הולם לציבור גדול ומכובד זה, ולתקן את העול שנעשה עד היום.

אותם אברכים גמרו אומר והחלו מיד בפעולות מעשיות נמרצות. בשלב ראשון גובשו כלל גבאי הקהילות בשכונה לדון בפרטים. מיד לאחר מכן גובשה משלחת אברכים אשר עברו אצל כלל רבני השכונה ופרסו לפניהם את הדברים.

כאשר ראו הרבנים שליט"א שנובע הדבר מתוך מטרה אמיתית להגדיל את כוח התורה והקדושה בשכונה, הצרפו כולם יחד ותחמו על מכתב משותף הקורא לכל תושבי השכונה לתמוך ברשימת מתמודדים שלותי דרבנן אשר יפעלו על דעת רבותינו שליט"א לקראת הבחירות למנהל.

בשלב זה טענו מספר רבנים כי ניתן לפעול בצורה כזו בה יגיעו כלל הציבורים להסכמות לגבי רשימת הנציגים וכך ייחסך תהליך הבחירות. ההחלטה הייתה רווית אמוציות והקושי בכך היה גדול, ובעקבות רצונם של רבני השכונה, ובפרט הג"ר נסים הררי שליט"א לתקן את העול שנמשך בשנים האחרונות, זימנו הרבנים את הנציגים המקצועיים בכדי להבין את שיטת הבחירות, את החלוקה לנבחרי ציבור ועובדי המנהל, ראשי אגפים, רכזים, וכו'.

מורנו הרב שליט"א בפגישה במעונו של הגר"נ הררי שליט"א

בישיבות שהתנהלו עלו והוצגו הדעות השונות לביטוי חלקן היחסי של הציבור הספרדי בשכונה בקיום בחירות בלבד, והושם דגש על ציון מס' דוגמאות עד כה, בהן נגרמו נזקים גדולים מצד המנהל הקהילתי לציבור הספרדי בשכונה. ומאידך נבחן בכובד ראש ההליכה לתהליך שלום מוסכם בין כלל הצדדים.

ואכן לאורך התקופה שקדמה לבחירות המשיכו להתנהל פגישות רבות בעניין זה, כאשר השתתפו במו"מ מורינו הגאון הגדול **רבי שלמה יהידיה זעפראני** שליט"א, הגאון הגדול **רבי שלמה זלמן אויערבך** שליט"א, הגאון **רבי יוחקאל סיטון**, **הרב מיכאל טולידאנו**, **הרב אברהם אוחנה**, **הרב אברהם דיין**, **הרב דניאל בהה**, **הרב ניסים דרעי**, **הרב ישעיה ארוואס**, **הרב מאיר כהן**, **הרב יחיאל תורג'מן**, **הרב איתן דייקן**, **הרב אליהו וולנוף**, **הרב ישראל כהן** השתתף בשליחות **הרב יצחק זר** ששהה בבידוד ולכן נבצר ממנו להגיע, **הרב ברוך נויבירט**, **הרב שמואל חיות** ועוד רבנים שליט"א, כאשר חלקם נמנע מלהגיע בעקבות הקורונה אך הביעו את תמיכתם בכינוס הנפלא.

הכינוס המרכזי של כלל רבני השכונה

בכנס דיברו הרבנים על חשיבות השלום, והוצגו עיקרי הדברים שסוכמו בין הרבנים. לאחר מכן נשארו הרבנים הספרדים לבדם לדון בקבלת ההסכם באופן סופי, וכן דנו ברשימת המועמדים המוסכמים על כולם בין במועמד שיהיה היו"ר של המינהל הקהילתי. ההחלטות כולם נכתבו אח"כ בהסכם שנחתם ע"י הרבנים וכלל הנציגים.

הגר"נ הררי שליט"א נושא דברים בכינוס המרכזי

בסוף הכנס יצאה הקריאה לשאר המועמדים להסיר את עצמם מהרשימה, לשלבם בפעילות המינהל כחברים נוספים, ובהמשך אף ברוטציה, ובכך למנוע לגמרי את קיום הבחירות, ואכן בס"ד ומתוך קידוש ש"ש גדול, כל המועמדים הנוספים, ללא יוצא מן הכלל, הסירו ברצון ובשמחה את המועמדות שלהם תוך מתן מענה לכלל המועמדים בפעילות המינהל הקהילתי ובועדות השונות, כך שכל תושבי השכונה הרגישו מיוצגים בכבוד במינהל הקהילתי.

במקביל הוציאו הרבנים מכתב בו נקראו כולם לכבד את השלום שהושג, כאשר על המכתב חתמו כל הרבנים בשכונה, כמו"כ נערך כינוס מיוחד של כלל הרבנים והגבאים של הקהילות יוצאי צרפת בשכונה ביוזמתו של הגאון **רבי דניאל בהה** שליט"א בו הוסבר והוצג ההסכם, כאשר ייצג אותם נציג מטעמם במינהל הקהילתי וכמובן כולם הסכימו בשמחה למתווה המוצע.

דבר ההסכם אשר פורסם, התקבל בשמחה רבה על כלל האוכלוסייה בשכונה ואף מחוצה לה, גם פקידי העירייה קבלו בהתמדה את ביטול הבחירות שנעשה בהצלחה גדולה וייצוג הגון לכלל התושבים, שלא היה מושג ע"י הליכה לבחירות, והדבר גרם לקידוש ש"ש גדול.

הנציגים הנבחרים הינם, יו"ר ר' **שלמה פרוור** הי"ו, ר' **נתן ענתבי** הי"ו נציג קהילות יוצאי דרום אמריקה ועוד מס' קהילות, ר' **יהודה אזדד** הי"ו, ר' **דניאל אסייע** הי"ו נציג הצרפתים, נציג נוסף שנבחר ע"י הג"ר עזריאל אויערבך שליט"א, כמועמד נייטרלי, ר' **יצחק שילוני** הי"ו אשר מייצג גם את ציבור 'בני תורה', מתוך סה"כ תשעה נציגים במינהל הקהילתי.

בימים אלו מסתיים שיבוץ הועדות במינהל הקהילתי בצורה מוסכמת מתוך אהבה ואחווה ע"י היו"ר ר' שלמה פר